

دیپلماسی و روابط بین الملل

دکتر فرهاد قاسمی

استادیار روابط بین الملل
دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز

سرشناسه : قاسمی، فرهاد
 عنوان و پدیدآور : دیپلماسی و روابط بین الملل / فرهاد قاسمی
 مشخصات نشر : تهران، میزان ۱۳۸۶
 مشخصات ظاهری : ۲۲۰ ص
 فروبت : نشر میزان ۲۷۲
 شابک : 978-964-511-071-8
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 یادداشت : Diplomacy and international relations
 یادداشت : کتابنامه
 موضوع : دیپلماسی
 موضوع : روابط بین المللی
 رده بندی کنگره : JZ۱۳۰۵/۲۵۹
 رده بندی دیوینی : ۳۲۷
 شماره کتابخانه ملی : ۱۰۶۴۸۵۷

۲۷۲

نشر میزان

دیپلماسی و روابط بین الملل

دکتر فرهاد قاسمی

چاپ اول : تابستان ۱۳۸۶

شمار : ۱۰۰۰ نسخه

قیمت : ۳۶۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۰۷۱-۸

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، رویروی درب اصلی دانشگاه تهران، خ فخرآزی، پلاک ۸، تلفن ۶۶۴۶۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمنه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

دفتر مرکزی: خیابان ایرانشهر جنوبی، جنب مسجدجلیلی، پلاک ۳۴، واحد ۶، تلفن ۸۸۳۰۶۲۰۲

فهرست مطالب

مقدمه	۱۵
فصل اول - نگرشی تئوریک بر پدیده دیپلماسی در روابط بین الملل نوین.....	۱۷
طرح موضوع	۱۷
۱- تعریف دیپلماسی	۱۸
۲- ساخت شناسی پدیده دیپلماسی در علم روابط بین الملل	۲۵
(۱) دستگاه منطقی دیپلماسی	۲۵
(۱) قواعد بنیادین	۲۵
۱. برنامه ریزی استراتژیک	۲۵
۲. تأکید بر استراتژیهای نفوذ	۲۸
۳. تقسیم بندی سیستم	۳۰
۴. تولید ایده های نوین در سیاست خارجی	۳۱
۵. سطح بندی ارزشهای تولیدی	۳۳
۶. تعیین میزان سود و درآمد اقدام	۳۴
(۲) قواعد تجویزی در دیپلماسی	۳۵
(۲) مدل فیزیکی دیپلماسی	۳۶
(۱) سیستم اطلاعات دیپلماتیک	۳۷
(۲) سیستم تصمیم گیری دیپلماتیک	۴۰
۱. متغیرهای تأثیرگذار بر تصمیم گیری دیپلماتیک	۴۰
۲. مدل های تصمیم گیری دیپلماتیک	۴۴
(۱) مدل سازمانی تصمیم گیری	۴۴
(۱) سطوح سازمانی دیپلماتیک و اصول و مبانی آن	۴۴

.....	۴۵	(۲). ساخت بندی درونی
.....	۴۵	(۳). طراحی مدل سازمانی تصمیم گیری
.....	۴۶	(۱).. روشهای برنامه ریزی سازمانی
.....	۵۰	(۴). متغیرهای مدل سازمانی آلیسون
.....	۵۱	(۲). مدل بازیگر خردمند
.....	۵۱	(۳). مدل بروکراتیک تصمیم گیری
.....	۵۲	(۴). مدل سیبرنتیک
.....	۵۳	(۳) سیستم عملیاتی دیپلماتیک
.....	۵۴	۳- مدل تئوریک مطالعه دیپلماسی در روابط بین‌الملل
.....	۵۷	فهرست منابع فصل اول
.....	۵۹	فصل دوم - بنیانهای مفهومی سیاستگذاری دیپلماتیک در روابط بین‌الملل
.....	۵۹	طرح موضوع
.....	۶۱	۱- تعریف سیاستگذاری و فرآیند آن
.....	۶۳	۲- انواع سیاستگذاری
.....	۶۳	(۱)- سیاستگذاری انباشتی و محافظه‌کارانه
.....	۶۴	(۲)- سیاستگذاری انقلابی و بنیادین
.....	۶۴	(۳)- سیاستگذاری ترکیبی و مختلط
.....	۶۴	(۴)- سیاستگذاری بخشی
.....	۶۵	(۵)- سیاستگذاری جامع و فراگیر
.....	۶۵	۳- فرآیند سیاستگذاری خارجی
.....	۶۷	(۱)- مسئله در سیاستگذاری
.....	۷۰	(۱)- ویژگی‌های مسئله سیاستگذاری خارجی
.....	۷۱	(۲) - منافع و اهداف ملی
.....	۷۱	۱. منافع ستیزشی
.....	۷۱	۲. منافع مبتنی بر همکاری
.....	۷۱	۳. منافع با بازیهای نابرابر (ترکیبی)
.....	۷۲	۴. منافع موازی
.....	۷۲	۵. اهداف تملکی و محیطی

۶. اهداف استراتژیک و بلند مدت، اهداف میان مدت و اهداف کوتاه مدت.....	۷۲
۷. اهدافی مبتنی بر حفظ موجود و یا تغییر وضع موجود.....	۷۳
۸. اهداف عام و خاص.....	۷۴
(۲) - مرحله رمزگشایی و تحلیل تئوریا و پارادایمهای موجود.....	۷۴
(۳) - ساخت مدل مرجع در سیاستگذاری.....	۷۵
(۴) - پژوهشهای سیاستگذاری.....	۷۸
(۱) - تعریف پژوهشهای سیاستگذاری.....	۷۸
(۲) - ویژگی های چارچوب پژوهشهای سیاستگذاری.....	۷۸
(۳) - انواع پژوهشهای سیاستگذاری.....	۷۹
(۴) - ویژگی های پژوهشهای سیاستگذاری.....	۸۰
۱. چند بعدی بودن.....	۸۰
۲. استقرایی - تجربی بودن.....	۸۰
۳. آینده نگری.....	۸۱
۴. ارزشی بودن.....	۸۱
۵. پاسخ به نیاز استفاده کنندگان.....	۸۲
(۵) - فرآیند پژوهشهای سیاستگذاری.....	۸۴
۱. مرحله آمادگی برای انجام پژوهشهای سیاستگذاری.....	۸۴
(۱). چارچوب سیاستگذاری.....	۸۴
(۲). تعاریف و ارزشهای مربوط به مسائل.....	۸۵
(۳). انواع توصیه های مورد نظر.....	۸۵
(۴). منابع مورد نیاز برای انجام پژوهش.....	۸۶
۱. مرحله مفهوم سازی.....	۸۸
۲. مرحله تجزیه و تحلیل فنی.....	۹۰
۳. مرحله تدوین سیاستها.....	۹۰
۴. تجزیه و تحلیل سیاستهای پیشنهادی.....	۹۳
۵. نگاه روشی در خصوص نتایج.....	۹۶
۶. مرحله تصمیم گیری.....	۹۶
(۸). مدیریت بحران.....	۹۸

فهرست منابع فصل دوم.....	۱۰۵
فصل سوم - بنیادهای مفهومی و تئوریک تدوین استراتژی در حوزه دیپلماسی.....	۱۰۷
طرح موضوع.....	۱۰۷
۱- تعریف استراتژی.....	۱۰۸
۲- اصول حاکم بر استراتژی.....	۱۱۵
۳- چارچوب کلی مفهوم استراتژی.....	۱۱۶
۴- سطوح استراتژی.....	۱۱۷
۵- چرخه استراتژی.....	۱۱۹
۶- گونه شناسی استراتژی.....	۱۲۲
(۱) - استراتژی متعارف و هسته‌ای.....	۱۲۲
(۲) - استراتژی مستقیم و استراتژی غیر مستقیم.....	۱۲۴
(۳) - استراتژی تهاجمی و دفاعی.....	۱۲۷
(۴) - استراتژی گام به گام و متراکم.....	۱۲۸
(۵) - استراتژی ضد نیرو و استراتژی ضد شهر.....	۱۲۸
۷- مدل تئوریک تدوین استراتژی.....	۱۲۸
(۱) - شناخت چرخه استراتژیک.....	۱۲۹
(۲) - شناخت عوامل موثر بر شکل‌گیری استراتژی.....	۱۳۰
(۳) - سناریو سازی.....	۱۳۳
(۴) - برنامه‌ریزی استراتژیک.....	۱۳۴
(۱) - مدل‌های دوگانه تدوین استراتژی در برنامه ریزی استراتژیک.....	۱۳۵
۸- ترسیم مدل تئوریک تدوین استراتژی در روابط بین‌الملل.....	۱۳۹
فهرست منابع فصل سوم:	۱۴۵
فصل چهارم - نگرشی تئوریک بر مدل‌های جنگ و بازدارندگی در حوزه دیپلماسی.....	۱۴۷
طرح موضوع.....	۱۴۷
۱- مطالعات استراتژیک.....	۱۴۸
(۱) - علل پیدایش.....	۱۴۸
(۲) - فرضیات و اصول بنیادین حوزه مطالعات استراتژیک.....	۱۴۹
(۳) - دستگاه تحلیلی حوزه مطالعات استراتژیک.....	۱۴۹
۲- جنگ و مطالعات استراتژیک: مدل شکل‌گیری، تداوم و پایان جنگ.....	۱۵۱

۱۶۰.....	۳- بازدارندگی
۱۶۱.....	(۱) - مدل منطقی بازدارندگی
۱۶۵.....	(۲) - مدل فیزیکی بازدارندگی
۱۷۳.....	نتیجه گیری:
۱۷۵.....	فهرست منابع فصل چهارم
۱۷۷.....	فصل پنجم - مدل تئوریک مذاکرات در دیپلماسی
۱۷۷.....	طرح موضوع
۱۷۷.....	۱- بنیانهای مفهومی مذاکرات بین المللی
۱۸۰.....	۲- اجزاء چارچوب مذاکرات بین المللی
۱۸۰.....	(۱) - وضعیت چانه زنی
۱۸۴.....	(۱) - فرمول کلی تدوین وضعیت چانه زنی
۱۸۵.....	(۲) طراحی سیستم اطلاعات استراتژیک
۱۸۸.....	(۳) مدل فیزیکی مذاکرات بین المللی
۱۹۰.....	(۱) - طرفهای مذاکره
۱۹۱.....	(۲) - محیط مذاکرات
۱۹۱.....	۱. محیط مربوط به قواعد
۱۹۱.....	(۱). تعریف قواعد رفتاری
۱۹۲.....	(۲) شکل گیری قواعد رفتاری
۱۹۳.....	(۳) انواع قواعد رفتاری
۱۹۴.....	(۱) مدلهای تشخیص و رعایت قواعد
۱۹۵.....	(۲) نقض و عدم رعایت قواعد
۱۹۶.....	۲. محیط پیرامونی مذاکرات
۱۹۷.....	(۳) - حرکات سیستم مذاکرات
۱۹۸.....	۱. حرکات ساختاری
۱۹۸.....	۲. حرکات ارتباطی
۱۹۹.....	۳. حرکات مسابقه ای و ناخواسته
۱۹۹.....	(۴) - مدل فازی از مذاکرات بین المللی
۲۰۳.....	۳- مراحل برنامه ریزی مذاکرات
۲۰۳.....	(۱) - چارچوب بندی مذاکرات

- (۱) - دیدگاه ساده‌سازی شناختی ۲۰۳
- (۲) - دیدگاه تجربی ۲۰۳
- (۳) - دیدگاه تحول و تکامل موضوعی ۲۰۴
- (۲) - تعیین اهداف ۲۰۶
- (۳) - تدوین استراتژی ۲۰۶
- (۴) - برنامه ریزی در جهت اجرای استراتژی ۲۰۸
- (۱) - تعریف موضوع ۲۰۸
- (۲) - ارزیابی موضوع و تعریف ترکیب چانه زنی ۲۰۸
- (۳) - تعریف منافع ۲۰۹
- (۴) - مشورت با دیگر متخصصان ۲۰۹
- (۵) - ارزیابی اولوئتهای طرفهای مقابل ۲۱۰
- (۶) - تعریف محدودیتها ۲۱۰
- (۷) - مشخص کردن نقاط هدف ۲۱۰
- (۸) - تنظیم استدلالهای حمایتی از منافع ۲۱۰
- (۹) - تجزیه و تحلیل طرف مقابل ۲۱۱
- ۴- انواع مذاکرات بر اساس موضوع ۲۱۱
- (۱) - مذاکرات توزیعی و تعارضی ۲۱۱
- (۱) - مفاهیم بنیادین ۲۱۱
- (۲) - مراحل مذاکرات توزیعی ۲۱۲
- (۳) - تاکتیک های مذاکره توزیعی ۲۱۵
۱. اشکال تاکتیک هاردبال ۲۱۵
- (۱) تاکتیک های بال لوبال ۲۱۶
- (۲) تاکتیک بازپرس مهربان و خشن ۲۱۶
- (۳) تاکتیک بگی ۲۱۹
- (۴) تاکتیک ناپیل ۲۱۹
- (۵) تاکتیک جوانک ترسو ۲۲۰
- (۶) تاکتیک تهدید ۲۲۰
- (۷) تاکتیک بمباران اطلاعاتی ۲۲۱
- (۴) - حرکات استراتژیک در مذاکرات توزیعی. تعارضی ۲۲۳

۲۲۳.....	(۵)- تنشهای دو گانه در مذاکرات
۲۲۵.....	(۶)- فرآیند کلی بررسی موضوع اختلاف در مذاکرات تعارضی
۲۲۸.....	(۲)- مذاکرات مبتنی بر همکاری
۲۲۸.....	(۱)- فرآیند مذاکرات مبتنی بر همکاری
۲۳۰.....	(۳) مذاکرات مبتنی بر چارچوب روابط متقابل و مذاکرات مبادله‌ای
۲۳۲.....	(۴)- انواع مذاکرات بر اساس کارگزاران
۲۳۸.....	نتیجه‌گیری
۲۳۹	فهرست منابع فصل پنجم :

۲۰	شکل ۱-۱: بازاریابی
۲۳	شکل ۲-۱: ساخت بازار و دیپلماسی
۲۴	شکل ۳-۱: حوزه مطالعات دیپلماتیک
۲۸	شکل ۴-۱: قاعده اول: برنامه‌ریزی استراتژیک
۲۹	شکل ۵-۱: قاعده دوم: تأکید بر استراتژیهای نفوذ
۳۲	شکل ۶-۱: ایده‌سازی نوین در حوزه دیپلماتیک و سیاست خارجی
۳۵	شکل ۷-۱: قیمت‌گذاری ارزشهای دیپلماتی
۴۲	شکل ۸-۱: سلسله مراتب نیازهای مازلو
۴۷	شکل ۹-۱: روش پرت
۴۷	شکل ۱۰-۱: روش مسیر حیاتی
۵۵	شکل ۱۱-۱: مدل تنوریک مطالعه دیپلماسی در روابط بین‌الملل
۶۷	شکل ۱-۲: فرآیند سیاستگذاری و مراحل آن
۶۹	شکل ۲-۲: فرآیند مسئله‌سازی
۷۷	شکل ۳-۲: مدل مرجع در سیاستگذاری خارجی
۸۳	شکل ۴-۲: چارچوب کلی پژوهشهای سیاستگذاری
۸۷	شکل ۵-۲: فرآیند پژوهشهای سیاستگذاری
۹۰	شکل ۶-۲: مفهوم سازی
۹۲	شکل ۷-۲: تدوین سیاستها
۹۵	شکل ۸-۲: تجزیه و تحلیل سیاستهای پیشنهادی
۹۷	شکل ۹-۲: مدل‌های تصمیم‌گیری
۹۸	شکل ۱۰-۲: مدیریت بحرانهای بین‌المللی
۱۰۰	شکل ۱۱-۲: مدیریت مراحل مختلف بحران
۱۰۸	شکل ۱-۳: فرآیند استراتژی
۱۱۱	شکل ۲-۳: استراتژی از دیدگاه کلوزویٹس
۱۱۸	شکل ۳-۳: سطوح استراتژی
۱۱۹	شکل ۴-۳: چرخه استراتژی
	شکل ۵-۳: گونه‌های اهداف به عنوان بخشی از استراتژی و تلاقی آنها با ابزارهای در
۱۲۰	دسترس

شکل ۳-۶: شمای کلی استراتژی متعارف و هسته ای	۱۲۳
شکل ۳-۷: استراتژی غیر مستقیم	۱۲۶
شکل ۳-۸: ساخت کلی استراتژی تهاجمی و دفاعی	۱۲۷
شکل ۳-۹: چرخه استراتژیک و عناصر موجود در آن	۱۲۹
شکل ۳-۱۰: مدل هدف محور	۱۳۷
شکل ۳-۱۱: سیاستگذاری استراتژیک	۱۳۸
شکل ۳-۱۲: مدل تئوریک تدوین استراتژی در روابط بین الملل شکل گیری مطالعات	۱۴۰
شکل ۴-۱: دستگاه تجلیلی حوزه مطالعات استراتژیک	۱۵۰
شکل ۴-۲: مدل شکل گیری جنگ در روابط بین الملل (۱)	۱۵۳
شکل ۴-۳: مدل شکل گیری جنگ: شاخه های تئوریک واقع گرایی و جنگ	۱۵۷
شکل ۴-۴: مدل جنگ: مدل تداوم و دوره های جنگ	۱۵۹
شکل ۴-۵: مدل جنگ - نقطه بهینه پایان جنگ	۱۶۰
شکل ۴-۶: مدل منطقی بازدارندگی	۱۶۳
شکل ۴-۷: بنیانهای تئوریک بازدارندگی	۱۶۴
شکل ۴-۸: مدل های فیزیکی بازدارندگی	۱۶۶
شکل ۴-۹: مدل بازدارندگی (۲)	۱۶۸
شکل ۴-۱۰: بازدارندگی هسته ای	۱۷۰
شکل ۴-۱۱: بازدارندگی متعارف	۱۷۲
شکل ۵-۱: ماهیت مذاکرات بین المللی	۱۷۹
شکل ۵-۲: مدل تشخیصی از تعارضات و ستیزش ها	۱۸۲
شکل ۵-۳: مدل نگرانی های دو جانبه	۱۸۳
شکل ۵-۴: فازها و مراحل طراحی سیستم اطلاعات استراتژیک	۱۸۷
شکل ۵-۵: سیستم اطلاعات استراتژیک	۱۸۸
شکل ۵-۶: مدل مذاکره	۱۸۹
شکل ۵-۷: فرمول شکل گیری قواعد رفتاری	۱۹۳
شکل ۵-۸: چارچوب محیطی مذاکرات بین الملل	۱۹۷
شکل ۵-۹: مدل فازای لیم از مذاکرات	۲۰۰
شکل ۵-۱۰: چارچوب کلی عوامل تأثیرگذار بر مذاکرات	۲۰۲

- شکل ۵-۱۱: مراحل برنامه‌ریزی در مذاکرات..... ۲۰۳
- شکل ۵-۱۲: ویژگیهای استراتژیهای سه گانه مبتنی بر درگیری فعال..... ۲۰۷
- شکل ۵-۱۳: ساخت مذاکرات توزیعی، تعارضی..... ۲۱۳
- شکل ۵-۱۴: تاکتیک مذاکرات توزیعی، تعارضی..... ۲۱۵
- شکل ۵-۱۵: انواع تاکتیک‌های هاردبال در مذاکرات توزیعی..... ۲۲۲
- شکل ۵-۱۶: تنش‌های دو گانه در مذاکرات توزیعی، تعارضی..... ۲۲۴
- شکل ۵-۱۷: فرآیند کلی بررسی موضوع اختلاف در مذاکرات تعارضی..... ۲۲۶
- شکل ۵-۱۸: سازوکارهای یادگیری در مذاکرات تعارضی..... ۲۲۷
- شکل ۵-۱۹: ساخت مذاکرات مبتنی بر همکاری..... ۲۲۹
- شکل ۵-۲۰: متغیرهای اصلی مذاکرات در چارچوب روابط متقابل..... ۲۳۱
- شکل ۵-۲۱: مذاکرات کارگزاری (۱)..... ۲۳۲
- شکل ۵-۲۲: مذاکرات کارگزاری..... ۲۳۳
- شکل ۵-۲۳: مذاکره نظارتی..... ۲۳۳
- شکل ۵-۲۴: مذاکرات هیأتی، نظارتی..... ۲۳۴
- شکل ۵-۲۵: مراحل میانجیگری..... ۲۳۵
- شکل ۵-۲۶: مذاکرات چند جانبه..... ۲۳۷
- شکل ۵-۲۷: مذاکرات چند جانبه از نوع کارگزاری..... ۲۳۷

مقدمه

اصولاً دیپلماسی به عنوان یکی از حوزه‌های مطالعاتی روابط بین‌الملل می‌باشد که به موضوع اجرای سیاست خارجی کشورها در صحنه سیستم بین‌المللی می‌پردازد و در حقیقت کارکرد آن به تحمیل اراده بر دیگران و سازوکارهای آن و همچنین چگونگی تبدیل قدرت به اقدام بر می‌گردد اما در علم سیاست و روابط بین‌الملل، مطالعات دیپلماتیک به صورت منسجم مورد بررسی قرار نگرفته است و بیشتر در قالب تئوری-بازی‌ها و نفوذ مطرح بوده و با نگرشی حقوقی نیز در دوره‌های کارشناسی و بالاتر علوم سیاسی و روابط بین‌الملل مورد مطالعه قرار گرفته است. به همین سبب با توجه به خلاء مذکور، هدف کتاب حاضر ارائه نگرشی علمی به دیپلماسی در قالب روش‌شناسی متناسب با علم روابط بین‌الملل می‌باشد. در این راستا ابتدا به مطالعه چارچوب علمی دیپلماسی اقدام می‌گردد. در اینجا بنیان‌های مفهومی دیپلماسی و حوزه مطالعات دیپلماتیک، دستگاه منطقی دیپلماسی اعم از قواعد بنیادین و تجویزی آن و همچنین مدل فیزیکی دیپلماسی مورد تجزیه و تحلیل علمی قرار می‌گیرند. در فصل دوم سیاست‌گذاری دیپلماتیک و نحوه سیاست‌گذاری بررسی خواهد شد. در فصل سوم به موضوع اجرای سیاست‌های تدوینی در مرحله سیاست‌گذاری در قالب تدوین استراتژی متناسب پرداخته می‌شود. سرانجام در فصل چهارم نحوه اجرای استراتژی به صورت جنگ و بازدارندگی مورد مطالعه قرار می‌گیرد و در فصل پنجم نیز اجرای استراتژی در قالب مذاکرات بین‌المللی تجزیه و تحلیل خواهد شد.

دکتر فرهاد قاسمی

استادیار روابط بین‌الملل و مطالعات دیپلماتیک

دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه شیراز